YENİ YOL'DA YENİ DÜNYA'DA

BİRLİK

Çıkaran: ABİDİN NESİMİ

GENİŞ CEPHECİ SOSYALİST DERGİ

TAMAMEN KANİYİM VS KANAATİME BÜTÜN VATANDAŞLARIM DA KATILMAKTADIR Kİ, BİR YANDAN BATININ İŞÇİLERİ, ÖBÜR YANDAN ASYA VE AFRİKA'NIN ESİR HALKLARI, ULUSLARARASI KAPİTALİZMİN AZAMİ KÂR SAĞLAMAK İÇİN BİRBİRİNİ KULLANDIKLARINI ANLADIKLARI GÜN VE SÖMÜRGE SİYASETİ CANİLİĞİN DÜNYANIN EZİLEN KİTLELERİNİN KALPLERİNE NÜFUZ ETTİĞİ GÜN BURJUVA İKTİDARININ SONU GELMİŞ OLACAKTIR.

29 Kasım 1920

T.B.M.M. Reisi
MUSTAFA KEMAL

23 ŞUBAT 1971 200 KURUŞ SAYI: 2

Sayı: 2 Yeni Yol'da-Yeni Dünya'da BİRLİK 23 Şubat 1971

İ Ç İ N D E K İ L E R

Okurlarımıza 3
Yarım Ayın Olayları 7
Geniş Cephe'nin Kurulması (I) 10
Türkiye'de Sosyalist Düşüncenin Gelişmesi (Giriş) . . 17
Türkiye'de Alevilik (I) 21
Türkiye'de Alevilik (II) 25
Doğunun Etnik Sorunları (I) 30

G E L E C E K S A Y I D A

Geniş Cephe'nin Kurulması (II)

MNP.'nin Geniş Cephedeki yeri
Geniş Cephenin taktiği ve örgütlenme biçimi.

Türkiye'de Sosyalist Düşüncenin Gelişmesi (I)
Türkiye'de Alevîlik (III)
Arslan Başer Kafaoğlu'nun önemli incelemesi:
EMPERYALİZMİN YENİ METOTLARI:

(Ekonomimiz Nasıl Çarpıtıldı?)
1) Ulaştırma Çarpıtılması
. . . . . v.s.

Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni : **M. Z. A. Fatinoğlu** — Yazışma Adresi: **A. Fatinoğlu, Abdüllatifpaşa Sok. No: 17/8 Aksaray/İstanbul** — Tel.: 23 29 46 — Abone Bedeli: 3 Aylık 10 Lira, (Yurt dışı abone bedeli 20 Liradır.) Abone Bedelleri İçin Banka Hesap No: 111/6024 (Türk Ticaret Bankası Lâleli Şubesi) — İlân Şartları: Tam Sayfa 500, Yarım Sayfa 300 Liradır. (Yayın İlânları İndirimlidir.) — Dizgi - Tertip - Baskı : **SÜMER MATBAASI** - İstanbul.

OKURLARIMIZA

I — Dergimizin birinci sayısının gerek dili, gerekse anlatış biçimi, anlaşılmaz bir üslûpta idi. Osmanlıca deyimile, mustalah çelebice idi. Bu kusurumuzu düzeltmeğe, yazılarımızı orta öğretim katındaki bir kişinin anlayacağı bir dille yazmağa karar verdik, yazı proğramımızda aşağıdaki değişiklikleri yaptık:

A — Geçen sayımızda, agregatif nitelikte bir makrodinamik kalkınma modeli düzenliyeceğimizi, Tinbergen'in (Beşdenge) ve Lange'nin (ortosefal) modellerini eleştireceğimizi vaadetmiştik.

Halbuki konunun yeteri bir açıklığa kavuşabilmesi için, her şeyden önce, sırasile:

1 — Bilimsel sosyalizmin büyüme teorisinin, 2 — Genellikle modelin özellikle, ekonomik modelin, 3 — Marko dinamik analizin, 4 — Agregatif planlamanın ne olduğunun bilinmesi gerekir.

Dergiyi çıkarırken okuyucularımızın bu konuda yeteri bir bilgisi olduğu varsayımına göre yayın proğramımızı düzenlemiştik. Bu konuların burada yeniden incelemesinin yararı olacağı bilincine vararak yayın programımızda değişiklik yaptık ve bu konuları, orta eğitim katındaki bir insanın anlıyacağı biçimde, (yani niçel değil nitel olarak) incelemeye karar verdik.

B — Yine geçen sayımızda, Millî Kurtuluş'umuz döneminde, komünistlik, bolşeviklik anlayışlarının neler olduğunu, bu sayımızda açıklıyacağımızı vaadetmiştik.

Halbuki, bu konunun da yeteri bir açıklığa kavuşması için, belli bir dönemi değil, süreci ele almada çok çıkar ola-

cağı kanısına vardık. Bundan ötürü, sosyalistlik, komünistlik, bolşeviklik anlayışlarını tarih seyri içinde ele almağa karar verdik:

Gelecek sayımızdan itibaren: Şemsettin Sami'nin, Söylemezoğlu Ethem Pertev Paşa'nın Şevketî Efendi'nin, ve nihayet Hakimiyet-i Milliye'nin, Yeni Dünya'nın bu konudaki görüşlerini açıklayacak, bundan sonra de eleştirilerimizi yapacağız.

II — Dergi sahibinin bir alevi ana ve babadan dünyaya gelmiş bir sosyalist oluşu, akla bazı çağrışımlar getirebilir: (genellikle dinler, özellikle İslam dini ve Alevi mezhebi karşısındaki tutumumuzun ne olacağı sorunu gibi)

A — Biz, her dine, her din mensubuna saygı duyarız. Fikren materyalistiz. Allâh ve Peygamber konusunda, fıtrat ve tekvinde (Dehr) suresinde ön görülen esaslara saygı duyarız. Bundan ötürü Ebu İshak Ravendi, Ebu Bekr Razi gibi Dehrîyundan bir Aleviyiz. Yani Melâmet Ehliyiz. Siyasette, kesin olarak, laik düşünceden yanayız...

Laikliğimiz, Millî Şefin laiklik anlayışı değil, Çağdaş Batı Dünya'sı anlayışıdır.

(Yani biz laik'iz, parecletiste değil...)

Bizim laikliğimiz özetle şöyledir:

1 — Lozan Ahitnamesi ile İsevî'lere Musevî'lere tanınan bütün hakların Sünnî ya da Alevî bütün Muhammedî'lere tanınması,

2 — Genel ahlâka, genel adaba, genel sıhhata aykırı olmayan bütün ibadetlerin, ayinlerin yasaların teminatına bağlanması.. Nakşî-i Halidî'ler Hatm-i Hacekân, Aleviler Cem... ayinlerini devlet himayesinde yapabilmelidirler.

3 — Miktarı onbeş milyonu bulan Alevî çocuklarına devlet mekteplerinde din dersleri adı altına Hanefi İlmihali okutulmaktadır. Buna kesin olarak son verilmesi gerekir. Devlet okullarında ya din dersi okutulmaz, veya

okutulacaksa, bunun objektif olarak hem Sünnî hem de Alevî İlm- i Hal'ini öğretici doğrultuda olması gerekir.

İmanda Maturidi'yi, amelde Hanefî'yi esas alan Diyanet İşleri Reisliği kesin olarak bir Devlet Orğanı olmak tan çıkarılmalıdır.

Diyanet İşleri Reisliği ödeneği Gayr-i Müslim'lerden Alevî'lerden alınan vergilerden ödenmektedir. Diyanet-İşleri, Gayr-i müslimlerin, Alevîlerin inançlarına saldırması, onlardan haraç alması vatandaşlık görüşü ile bağdaşmaz. Bu kuruluş, kanunen değilse bile, fiilen mevcut olan İlim Yayma, Cami Yaptırma şeklindeki Sünnî cemaat teşkilâtı emrine verilmeli, T.B.M.M. de İslâm Cemaat teşkilatının organik yasalarını tedvin etmelidir.

III — Dergi, geniş cepheci bir dergi idi. Buna göre, dergide, cephe.nin kime karşı kurulduğu, ve cepheyi kimlerin kuracağı, konusu, tereddütlere yol açmıyacak biçimde belirtilmesi gerekir. Bu cephe, açık faşizme (yani, malî sermayenin açık, terrörcü diktasına, hamiline muharrer anonim ortaklıklarına, keyfi reeskont işlemine), örtülü faşizme (yani, aşırı sağ ve solu plep sayan cici İsmet Paşa demokrasisine) karşı kurulmalıdır.

Bu cepheyi kimler kurmalıdır?.. Bu sorunun karşılığı açıktır :

— Açık ya da kapalı faşizmin tehdidi altında olan herkes.. Peki, bunlar kimlerdir:

I — Co-existance'cı sosyalistler (yani, Emek Grubu K. Somer, M. Selik gibi)

2 — Anadolu'cu. sosyalistler (Yani, Hareket Grubu N. Topçu gibi)

3 — İslâmcı Sosyalistler [yani, Melamî-i Nakşî (Ni Erbakan) ve Melamî-i Alevî (H. Hatemî) gibi]

4 — Alevi Sosyalistler (Birlik Partisindeki sosyalistlerle, Birlik Dergisi)

5 — Milli Birlik'ci Sosyalistler (yani, Madanoğlu,

Kaplan, Karaman, Küçük, Tunçkanat, Yıldız..)

Bu cephenin karşısında çeşitli gruplar yer alır. Biz, bu gruplardan yalnızca, sahte sosyalistleri konu yapacağız. Bunların nitelikleri şöyledir :

I — Ceza Kanunundaki aşırı sağa ait hükümleri muhafaza ederek aşırı sola ait hükûmleri kaldırmaktan yana olan, genel affın kapsamına aşırı sağın (yani, kendi inandığı ibadeti ve ayini yapanın) alınmasına muhalefet eden devrimbaz devrimciler...

2 — Sovyetlerle kültür anlaşmasının yapılmasına, İskenderun'da, Seydi Ömer'de, İzmir'de ...uygun şartlarla Sovyetlerin ekonomik tesisler kurmasına, karşı çıkan, dolaylı olarak aluminyum çeliğinin Türkiye'de değil İran'da Wall street kapitalile yapılmasına hizmet eden keskin komünist Mao'cu devrimbazlar..

3 — Comecon ülkelerine karşı, Muammer Aksoy'un lejyon kurma çağrısına açık ya da kapalı olumlu karşılık veren keskin komünist Mao'cu devrimbazlar..

Hemen şunu söyliyelim ki, biz Mao'cu sosyalistlere karşı da derin bir saygı besleriz. Onların da geniş cephede yerleri olduğuna inanırız. Bizim burada eleştirdiğimiz Mao'cu sosyalistlik değil, sahte Mao'cu Amerikan Kolejinin Türkiye'nin dünya ekonomisinde aluminyum çeliği imalatcısı olmayı önleme tasarruflarıdır.

IV — Türkiye'de sosyalistlik, genellikle, ekonomik yönden (yani, üretim ilişkilerin'den) değil, hukuk yönünden (yani, mülkiyet ilişkilerinden) ele alınmaktadır.

Bu itibarla, biz de sosyalistliği, mülkiyet ilişkileri açısından incelemek zorundayız. Sosyalistlerimiz, yeteri bir hukuk disiplininden yoksun oldukları için mülkiyet, tasarruf, intifa ilişkilerini saptıyamamakta, müşterek mülkiyeti, müşterek tasarrufu, müşterek intifaı birbirine karıştırmakta, mülkiyetin kamulaştırılmasiyle, müşterek mülkiyeti, iştirak halindeki mülkiyeti... eşdeğer görmekte,

işletme ruhsatının iptalini (yani, dış ticaret işletme ruhsatının, banka işletme ruhsatının, sigorta işletme ruhsatının..) iptalini kamulaştırma saymakta, ve bu tasarrufların bir kısmını sosyalistlik saymaktadır.

Bu durumda, sosyalistlik üzerine yapacağımız araştırmaları ileriye iterek bir sıra makale ile, mülkiyet ilişkilerini, yani:

a) Mülkiyetin, tasarrufun, intifaın, müşterek mülkiyetin, müşterek tasarrufun, müşterek intifaın ayrıntılarını,

b) Müşterek ya da özel mülkiyetin, müşterek yada özel tasarrufla ve intifa ile ilişkilerini,

c) Sünni ve Alevi fıkhında yukarıki hususların nasıl mütalea edildiğini ve ihraz, intikal, istimal mülkiyetinin İslâmi karakteri,

d) Sosyalistliğin ön gördüğü mülkiyet ilişkilerinin kurulması (yani praksolojisi)... vs'yi anlatacağız.

YARIM AYIN OLAYLARI

Son olaylara (yani özel okulların kapatılması, TBMM üyelerinin artırdıkları aylıklarını kendilerinin almasının Anayasa'ya aykırılığı, Güvenlik Kurulu'nun TRT'nin, Üniversite'nin durumları, faili bulunamayan cinayetlerin artması, banka soygunları, TBMM'nde Anayasanın 82. maddesini değiştirmek üzere (1) imza toplanması ve TBMM üyelerinin dilediklerinde aylıklarını artırmalarını, sağlamaları vatandaşların yüksekçe oy toplayan partilere (yani CHP'ne) haraç vermeğe zorlanmaları) bir söz atacak olursak, ortada ciddi bir anayasa sorununun: 1 — anayasanın yetersizliğinin, 2 — onun demokratik yoldan değiştirilmesi gerekliliğinin belirdiğini görürüz.

Aslında biz bu iki hususu «SOSYALİSTLERE AÇIK

MEKTUP» kitabımızda belirtmiştik. Şimdi bu hususa bir yenisi daha eklendi : 3 — Anayasanın parlamenterlerin üçte iki çoğunluğunca kötüye kullanılmasının önlenmesi... Bu da (yani Anayasayı kötüye kullanma) Anayasa değişikliği yoluyla, particiliği ve parlamenterliği bir meslek haline getirme gayretidir. Şimdi bir de bunun önlenmesi sorunu ortaya çıkmıştır.

Bugün Anayasamızın yetersizliği şu konularda kendisini göstermiştir:

1 — Özerk sosyal kurumların (yani TRT'nin, DPT'nin, Milli Güvenlik Kurulu'nun, Üniversite'nin) yürütme ve yasama erkleri karşısındaki durumunun emredici değil, yol gösterici danışman kurulu olmaları sorunu,

2 — Politik partilerin hususi hukuk çerçevesinden çıkarılıp idare hukuku çerçevesine sokulması, fakir halktan alınan vergilerle politik partilere mevacip ve ulufe dağıtılması sorunu, (Anayasa mahkemesinin son kararıyla mevacip ve ulufe kalkmıştır.),

3 — Herhangi bir devrede TBMM'nin üçte ikisinin Anayasayı değiştirme yetkisine sahip olması nedeniyle kendinden sonraki devrelerin % 51'nin yetkilerini sınırlaması sorunu,

O halde ne yapmalı?

Bu konuda iki çözüm vardır:

1 — Özerk sosyal kurumları kaldırmak, partileri hususi hukuk çerçevesine sokmak, TBMM'ne üstünlük tanımak ve bütün yetkileri TBMM'nde toplamak. Kısaca, Birinci Cumhuriyet Anayasasına, yani Kemalist Anayasaya dönmek. Feyzioğlu, Falih R. Atay ve arkadaşları bu özlemdedirler. Sakit millî şef de bayram mesajında ayni kategoriye girmekte bir sakınca görmemiş, TBMM üyelerinin dilediklerinde şu ya da bu namla gelirlerini artırmalarını, partilere mevacip, ulufe dağıtılmasını savunmuştur.

2 — Mevcut özerk sosyal kurumları yasama ve yürütme erklerinin etkisinden çıkaracak, onları bir danışma kurulu değil emredici, kendi alanlarında lejislativ yetkili bir organ haline getirecek, partileri hususi hukuk çerçevesine sokacak, TBMM'ni özerk sosyal kurumların denetine bağlayacak, Kurucu Meclisi de Anayasaya bir organ olarak katacak biçimde, İkinci Cumhuriyet Anayasasını mantıkî sonuçlarına, yani sosyal devlet anayasasını, laik, millî, sosyal hukuka bağlı demokratik devlet anayasasına götürmek...

İşte dergimiz, bu ikinci doğrultudan yanadır. Öyle sanıyoruz ki, geniş cephe'de aynı doğrultuda kurulabilir..

Gerek dergimiz ve gerekse savunduğumuz geniş cephe bu hususları demokratik yoldan gerçekleştirme azmindedir.

Bu da (demokratik yoldan) iki aşamada gerçekleşebilir:

1 — Birinci Aşama...

1 — Mevcut anayasanın 155. ci maddesini değiştirerek anayasanın tadilini TBMM'nden almak, Kurucu Meclis'e vermek, ve Kurucu Meclis'in hangi şartlarda kurulacağını ve nasıl işleyeceğini saptamak,

2 — İkinci Aşama.

Kurucu Meclis'i toplamak ve anayasamızı her öğretiye, bu arada kapitalist olmayan yoldan kalkınmaya da açık demokratik devlet anayasasına dönüştürmek.

---

(1) Anayasa'nın ön gördüğü TBMM üyelerinin artırdıkları aylığa kendilerinin hak edemeyişi hususunu ilk def'a biz 1948 de yayınladığımız Millî İnkilap derğisinde ileriye atmıştık. Bu itibarla da, parlemanterlerin bu maddeyi değiştirme çabaların öz çocuğumuzu koruma yönünden de karşı çıkacağız.

Türkiye siyasi fikir tarihinde özel bir yeri olan Mill' İnkilap derğisi ilk def'a 1919 da Çaycuma'da (Zonguldak - Bartın Halk Hükümeti) nin organı olarak şapirografla yayınlanmıştı.

GENİŞ CEPHENİN KURULMASI (I)

Her sosyal hareketin, kısaca sürecin dört unsuru vardır:

1 — İdeolojisi, 2 — Stratejisi, 3 — Taktiği (operatifi), 4 — Örgütlenme (organizasyan) biçimi...

Bu dört husus aydınlık bir biçimde ortaya konmamışsa bu harekete şekilsiz (amorf) hareket, buna karşılık bunlar açık biçimde ortaya konmuşsa bu harekete de şekil kazanmış hareket anlamında kristalize hareket denir. Buna göre, Geniş Cepheyi kristalize biçiminde ele alabilmemiz için, bu dört unsuru tanımlamamız gerekir. Şimdi dergimizin boyutlarının elverdiği ölçüde bu dört unsurun tanımlarını yapmağa çalışalım:

1 — **Geniş Cephenin İdeolojik Hedefleri:** Dergimizin birinci sayısının çeşitli sahifelerinde (sahife 3, 4, 5, 8, 9, 15, 22, 24, 26) dağınık cümleler içerisinde Geniş Cephenin İdeolojik Hedefleri belirtilmişti. Ancak okuyucuyu bu aramadan kurtarmak için şimdi bunları burada yeniden, sistemli bir şekilde belirtmeğe çalışacağız. (1).

Geniş Cephenin İdeolojik Hedefleri: İki şekilde belirtilebilir:

a — Geniş Cephenin İdeolojik Hedeflerinin ne olduğunun ve, b — Ne olmadığının açıklığa kavuşturulmasıyla bellileştirilmesiyle.. gösterir,.

Hepimiz biliriz ki, ne olduğu önerisi kesinlik gösterir, buna karşılık ne olmadığı önerisi kesinlik göstermez; olasılık niteliği de taşır. Biz, şu anda şekilsiz (amorf) bir toplumda Geniş Cephenin kuruluş döneminde bulunduğumuz için ideolojimizi olasılığa göre (yani ne olduğumuzu, kimden yana olduğumuzu değil kime karşı olduğumuzu) belirtmemiz gerekir. Yani Geniş Cephenin İdeolojisini ne olduğu (être) biçiminde değil, neye karşı olduğu (non-êt-

re) biçiminde belirtmek (formule etmek) zorundayız. Buna göre Geniş Cephenin İdeolojik hedefleri:

a) Sömürge- metropol, vasal-süzeren, halk-millî şef, mürit-şeyh, azınlıklar-eğemen millet, plep-patriçi... bağlılıklarını kaldırmak, (anayasal sınırlar içinde olmak şartile, her imkândan faydalanarak)

b) Üretim ilişkilerinde (yani, mülkiyet ilişkilerinde) artık-ürünün artık-değere dönüşmesini ve sosyal ilişkilerde (yani, ürünün bölüştürülmesinde) profesyonel politikacıların müdahalesini önlemek..

Bu iki nitelik faşizme, Cici İsmet Paşa Demokrasisine, rejiyonalist-separatist egilimlere, ortosefal-spesifik sosyalist öğretilere, dolaylı ya da dolaysız C.I.A sosyalizmine, anayasal sınırlar içinde direnmek biçiminde özetlenebilir.

2 — Geniş Cephe'nin Stratejik Hedefleri Geniş cephenin stratejik hedefini, onun ideolojisi tayin eder. Buna göre, stratejimiz Anayasa'mızın meşruluğunu kabul ettiği yoldan, yani, demokratik yoldan, iktidara gelmektir.

Şayet, egemen sınıflar, anayasa dışı tasarruflarla demokratik yolları tıkarlarsa, o zaman Anayasa'mızın Dibacesinde belirtilen yollarla, anayasa içi kalmak şartile, kitlelerin direnme hakkını kullanacağız.

Yani geniş cephenin stratejik hedefi :

Sınıf egemenliğini, parlamento eğemenliğini, bürokrasinin egemenliğini, kapitalistin egemenliğini ...vs gidermektir. Bu da geniş cephe ideolojisini benimsemiş olanların, yani sosyalistlerin, TİP'nin BP'nin, MBG'nun T.B.M.M.'ni anayasamızın meşruluğunu kabul ettiği yoldan ele geçirmeleriyle gerçekleşir. Şimdi kısaca da olsa, bu kuruluşların durumlarını ayrı ayrı inceleyerek bunların geniş cephedeki yerlerini yani stratejik güçlerimizi inceliyelim:

A — SOSYALİSTLER VE GENİŞ CEPHE

Türkiye'deki sosyalistler egemen sınıf karşısındaki durumlarına göre üçe ayrılırlar:

1) İcazetli Sosyalistler,
2) Şerbetli Sosyalistler,
3) İllegalitedeki Sosyalistler.

İcazetli Sosyalistler, egemen sınıfın iradesi dahilinde hareket eden, onun müsaade ettiği araçlarla mücadeleyi kabul eden, yasalar dışı bir duruma düşmek istemeyen sosyalistlerdir. Ant, Emek, Aydınlık (Beyaz ve Kırmızı), Sosyalist, Birlik, Parti, Partizan... vs gibi. Ruhsatlı yayın yapan bütün legal sosyalistler icazetlidir. Bunlardan hiç birisi diğerini sen icazetlisin, sen ruhsatlısın diye suçlayamaz.

Yasaların müsaade etmediği konularda faaliyet gösterdiği halde kovuşturulmayan, ya da kovuşurulduğu halde yakalanmayan sosyalistler ise Şerbetli Sosyalistlerdir.

İllegalitedeki Sosyalistler, yasaların meşruiyetini kabul etmediği yoldan sosyalizmi uygulamak isteyenlerdir.

Birlik, geniş cephede icazetli sosyalistleri toplama eğilimindedir. Esasen illegalitedeki sosyalistler böyle bir davete asla icabet etmezler.

Ancak burada icazetli ve şerbetli sosyalistlerin ayrıntısını, diğer bir deyimle ödünle (tavizle) danışıklığını (muvazaa'nın) ayrıntısını belirtelim:

Şerbetliler danışıklı-dövüşcülerdir. Danışıklılığın en güzel tanımını on iki levha kanunlarında görüyoruz: Olmayanı olmuş, olanı olmamış göstermek... Buna göre şerbetli sosyalistler, sosyalizme karşı olanı sosyalistlik, sosyalizmden yana olanı sosyalizme karşıt gösterenlerdir.

Ödüne (tavize) gelince, bu meşrudur. Her co-e^{x}is-

tance'çı sosyalist bunu yapar. Ödün, iki tarafın bağımsız buyruntularıyla (hür iradeleriyle) yaptıkları akitteki edimin (fiilin) eş-değer olmamasıdır. Esasen her akitte zayıf taraf kuvvetli tarafa ödün verecektir. Ancak her ödünün bir sınırı vardır. Bu sınırın aşılmasında (yani gabin halini almasında) akit geçersizdir.

Biz co-existance'çı sosyalistler edimlerin eşitsizliğini biliriz. Örs (yönetilen) olduğumuz sürece balyozun (yönetenin) darbesini yemeğe mahkümuz. Bundan ötürü akitlerimizin edimlerinde eş-değerlilik olmaz.

Fakat aynı zamanda biz, her akitin ancak süre ile sınırlı olduğunu da biliriz. Süresiz akit temelsizdir. Bundan ötürü ödünlerimiz de süre ile sınırlıdır. (Alevî fıkhında mut'a)

İCAZETLİ SOSYALİSTLİĞİN ÇEŞİTLERİ:

OPORTÜNİSTLİK VE CO—EXİSTANCE'ÇILIK

Türkiye'deki icazetli sosyalistliği egemen sınıfın müsaade sınırları belirler. Buna göre ortaya iki tutum çıkar:

a) Sosyalist ideolojiyi, egemen sınıfın müsaade ettiği biçime dönüştürme (Oportünistlik,)

b) Sosyalist ideolojiyi mahfuz tutarak, stratejiyi egemen sınıfın müsaade ettiği biçimde saptamak (Taktik).

Lahana yaprağı literatüründeki oportünistlik tanımları böyle değildir. O tanımlar, bilimsel değer taşımazlar.

Türkiye'deki icazetli sosyalistler. Ceza kanunundaki durum karşısında, sosyalistlik ideolojisinde şu değişiklikleri yaparak yani oportünizme saparak sosyalizmi yasa içine soktular: Bu oportünistlikler şunlardır :

1 — Dünyadan soyutlanmış (orto-sefal) Türkiyeye özgü (spesifik) bir sosyalistlik (Sağ oportünistlik),

2 — Sosyalist üretim sektörlerini sosyal- emperyalist göstererek, uydurma varsayımlarla Çin halk Cumhuriyeti. Sosyalist üretim sektöriyle transantandal bağlantı kurarak, halk savaşı, şehir gerillası fantazileriyle, suçun maddi unsurunu yok eden molotof kokteyli sosyalistlik (Sol oportünistlik).

I — Türkiye'de ilk kez Aybar'la sağ oportünistlik, dünyadan soyutlanmış Türkiye'ye özgü sosyalistlik (hürriyetçi sosyalistlik) olarak nitelendiril (tavsif edildi) di. Aren, Boran ve TİP bu sosyalizmi benimsedi.

Ama zamanla bu akım Türkiye,de itibar görmeyince, TİP'de de ayrılmalar başladı. Aren, hürriyetçiliğin sosyalizmin özelliği (sıfatı) değil niteliği (vasfı) olduğu gerekçesiyle Aybara cephe aldı. Boran da aynı doğrultuda yer aldı. TİP parçalandı gitti.

2 — Molotof kokteyli sosyalistlik (sol oportünistlik), Muammer Aksoy'un Sovyetler Birliği'ne karşı lejyon kurmak davetine katılmak ve Sosyetlerle iktisadî ilişkileri kesmek şiarıyla keskin devrimci olarak belirdi.

Perinçek'i Belli, Kıvılcımlı ve benzerleri izledi, Sovyetler Sosyal emperyalist olarak nitelendirildi.

Amerika'nın Aliminyum Çeliği'nin İranda yapılmasını istemesi, Sovyetlerin Seydi Ömer tesislerinin durdurulmasını gerektiriyordu ve Sosyal—emperyalizm suçlaması bunu sağlayacak doğrultuda idi.

Hareketin gerçek niteliğinin ilk önce Belli farkına vardı, Perinçek'ten ve ideolojisinden ayrıldı. Kıvılcımlı ise Perinçek saflarında kalarak Belli'ye çattı. Daha sonra da Kıvılcımlı işi el yordamıyla sezinleyen Müstecaplı'nın zoruyla Perinçek'ten ayrıldı. Fakat aynı ideolojiye bağlı kaldı. Bunun üzerine Müstecaplı Kıvılcımlı'dan ayrıldı. Şimdi Kıvılcımlı da Perinçek'i terk etti.

Bu durumda Geniş Cephe'de Belli, Aren Aybar, Kıvılcımlı, Boran (Doğaldır ki, diğer sosyalistler için böyle ihtirazî kayıt söz konusu olamaz) ın yer alabilmeleri için: sırasıyla bunların :

1) Dünyadan soyutlanmış Türkiye'ye özgü sosyalizm öğretisini terk etmeleri ve evrensel işbölümüne dayanan işbirliğinden yana olmaları, 2) Fiat, faiz ve mahreçleri dikkate alarak sosyalist üretim sektörleriyle ekonomik bütünleşmeye karşı çıkmamaları gerekir.

B — BİRLİK PARTİSİ, MELÂMİLER VE GENİŞ CEPHE

Birlik Partisi ve Melâmiler Geniş Cephe'nin omurga kemiğinin halkalarıdır. Bunlar hakkında ihtirazî bir kayıt düşürmek gerekmez. Nitekim bu durum Birlik Partisi Genel Başkan Vekili kıymetli arkadaşımız O. Arsal'ın aşağıdaki beyanatıyla gün ışığına çıkmaktadır.

O. Arsal'ın kıymetli beyanatı:

— Partiniz, geniş cephe konusunu nasıl mütalea ettiğini lütfeder misiniz?

— İşçiler ve ırgatlar kapitalizm zincirinden kurtulsalar bile özgürlükleri açlıktan, yoksulluktan öteye gidememektedir. Kapitalizmi, teorik açıdan ister islâh kabul eder, ister kabul etmez olsun, onun inhisarcı imtiyazlarına son verecek toplumcu düzene kendiliğinden geçilemiyeceği, köylü, işçi, esnaf, dar gelirli ve aydınların ortak çabasının şart olduğu meydandadır, sermaye sahipleri çalışanların üzerindeki tahakkümlerini, ücret köleliği yoluyla sürdürdüklerinden, bu hakimiyeti kırmak için üretim araçları mülkiyetinin tek elde toplanmasına engel olmak gerekir. Bu nedenledir ki, her çiftçi ailesinin yeterince toprağa, her esnaf ve zanatkâr avadanlığa ve içinde çalışacağı yere sahip olmalıdır.

Toplumcular, hedeflerine ancak bütün çalışanları sıyasal bir birlik haline sokarak ulaşabilirler, toplumculuk, yalnız gündelikçileri değil bütün ücret kölelerini kapsamalıdır. O zaman, bizimle beraber olan bütün emekçi halkın karşısında inhisarcı, imtiyazlı bir avuç işbirlikçi mutlu azınlık kalır.

Bu, demokratik devrim aşamasına yöneliştir.»

Türkiye'nin Melâmileri de O. Arsal'dan farklı düşüncede olamazlar. Kıymetli arkadaşlarımız N. Topçu ve H. Hatemî de Geniş Cephe'nin omurga kemiği halkalarıdır. Bundan asla şüphemiz yoktur.

C — MİLLİ BİRLİK GURUBU VE GENİŞ CEPHE

M.B.G. üyeleri, hiç şüphesiz kendilerini Türkiye halkına adamış idealist arkadaşlarımızdır. Toyluklarından milli şefin tabiî senatörlük tuzağına düşmüş talihsiz kardeşlerimizdir. 28 Mayıs sonrası tasarruflarında onları masum görmek gerekir.

27 Mayıs 1960 darbesini, Yassıada yargılamalarına bakarak değerlendirmemiz gerekirse; bu darbeyi:

1 — Bayar—Menders'in bebek, göbek, köpek tasarrufları için;

2 — D.P.'nin C.H.P.'nin mazmun olmamış mal-ı mağsuplarını, Adalet yoluyla zilyedliklerinin vazi yülyedlerini ispata gitmeyip, yasama yoluna saptığı için:

3 — Sakit millî şefin seyahat hürriyetini kısıtladıkları için ve benzeri tasarrufları için; yapmışlardır.

Oysaki 27 Mayıs 1960'ı destekleyen Türkiye halkı, yalnızca Demokrat Parti'yi değil C.H.P.'ni de:

1 — Millî egemenliğimizle, millî bağımsızlığımızla bağdaşmayan ikili anlaşmaları imza ettiği için,

2 — Kapitüler nitelikli petrol, maden yasalarını çıkarttığı için,

3 — Yabancı bir devlete yurdumuzda üs verdiği uzman adıyla Amerikalıları en mahrem yerlerimize soktuğu, Kore'ye asker gönderdiği için,

4 — Şekli suçları Ceza Kanunu'na soktuğu ya da çıkarmadığı için yargılaması gerekirdi.

M.B.K.'si yetersizliğinden C.H.P.'nin tabiî senatörlük tuzağına düşmüş, ve bu satırların yazarını da yüz gün Balmumcu'da münferit hücrelere atmıştı.

M.B.K.'si üyelerine karşı her zaman sözlerimizde bir acıma vardır. Çünkü bunlar temiz, masum fakat hazırlıksız çocuklardı. Biz bunları, millî bağımsızlığımızın ve emekçi halkımızın özgürlüğünün sağlanmasında yanımızda savaşacak kahraman cephe arkadaşlarımız olarak kabul ederiz. Bunun için bunları da geniş cephenin omurga halkaları olarak kabul ediyoruz.

Bunlara C.H.P..nin tuzağına bir daha düşmemeleri için uyanıklık dileriz.

(Gelecek Sayımızda: M.N.P.'nin Geniş Cephe'deki yeri Geniş Cephenin taktiği ve örgütlenme biçimi)

TÜRKİYE'DE SOSYALİST DÜŞÜNCENİN GELİŞMESİ

GİRİŞ :

Türkiye'de, bilimsel sosyalistlik 1919'da başlar. 1919'dan önceki, dönemde bizde, Marksçı hareketleri Ermeniler, Bulgarlar ve Yahudiler tamsil ederdi. Azınlıklarda görülen Marksçılık, enternasyonalcilik bir ideal değil bir motoftir. Bunların Marksçı sosyalistliklerinin içinde, Separatist Nasyonalistlik en ufak bir incelemede kendisini ortaya çıkartacak denli sırıtmaktaydı. Tıpkı Çarlık Rusya'sı Türklerinin sosyalistlikleri gibi. Bununla birlikte, azınlıklar arasında görülen bu sosyalistlikte, kardeş milliyetçilik idealine ulaşmış gerçek sosyalistlikler de vardı. Örneğin; Vlahof Efendi.

Yaptığımız araştırmalardan elde ettiğimiz verilere göre Türkiye'de kurulan ilk Marks'çı Türk kuruluşu, Van çevresine sürülmüş İttihad ve Terakki mensuplarının gizli olarak 1906'da kurduğu Cemiyet-i İçtimaîyun-i Âmiyun-i İhtilâliyun' (İhtilâlci Sosyal Demokrat Derneği) dur. Yayın organı da, şapirografla gizli olarak yayınlanmış olan Sabah-al hayr gazetesidir. Cemiyetin kurucuları hakkında hiçbir bilgiye sahip değiliz. Ancak bu kuruluşun 1907'de Ermeni sosyalistleriyle birleştiğini ve adının da Cemiyet-i İçtimâîyun-ı Âmiyun-i İttifakiyun (Birleşik ihtilâlci sosyal demokrat derneği) olduğunu biliyoruz. Bunların yayın organları olan Sabah-al hayr gazetesindeki yazılarından bir kısmını yurt dışındaki Jön Türkler yayın organlarında iktibas etmişlerdir. Biz bu yazılardan derlediklerimizi dergimizin ileriki sayılarında aynen yayınlayacak, ondan sonra da analizlerimizi yapacağız.

TÜRKİYE'DE BİLİMSEL SOSYALİZM ÖNCESİ SOSYALİST DÜŞÜNCE

Bilimsel sosyalizmin yurdumuza girişinden önce el yordamıyla bir Marks öncesi sosyalizmi belirmişti. Bunların başlıcaları şunlardır:

1 — Tunalı Hilmi'nin Belediye Temsilciliği,

2 — Babam Hüseyin Nesimi'nin Cemiyet-i İçtimaîciliği

3 — Kör Ali Bey'in Meslekî Temsilciliği,

4 — Nüzhet Sabit'in Teavün-i İçtimaîciliği,

5 — İsmail Faik'in Hidemat-ı Umumiyeciliği... vs

Bu akımların ortak yönleri hemen hepsinin anti-parlamentarist olmaları, partileri, parlamentoyu kaldırmak, merkezî devletin yetkilerini asgarîye indirmek, parlamentonun, partinin tasarruflarını başka kurumlara gördürmek istemeleriydi, Kısacası, bizde Marks öncesi sosyal hareket evrimci ya da devrimci fakat terörcü olmayan bir anarşist nitelik taşıyordu.

Hilmi'nin Osmanlı Sosyalist Partisi ile bu dernekçi hareket son bulmuş, bunu partili sosyalistlik izlemişti.

Tanzimattan Mütarekeye kadarki dönemde sosyalistlikle, komünistlik aydın çevrelerde pozitivist açıdan ele alınırdı. Sosyalistlikle emeğin hakkını alması (yani, tiers etat'nın burjuva olması), komünistlikle de insan sömürüsüne son verilmesi anlaşılırdı. Örneğin : Şemsettin Sami'nin sosyalistlik ve komünistlik ayrıntısı gibi.. Eğemen sınıflarda ve halk arasında sosyalistlik, komünistlik eşdeğer görülür, her ikisi de dini ilga etme biçiminde ele alınırdı. Örneğin: Söylemezoğlu Ethem Pertev Paşanın görüşü gibi..

Bu durum Mütareke yıllarına kadar sürmüştür. Mütareke yıllarında sosyalistlikle ikinci enternasyonal sosyalistliği, komünistlikle de üçüncü enternasyonal sosyalistliği, bolşeviklikle de Sovyetler Birliği Sosyalistliği anlaşılıyordu.

Bu görüşler eylemde (Kuva-i İnzibatiye, Kuva-i Seyyare, Kuva-i Milliye) birbirinden kolayca ayırt ediliyorlardı.

BİRİNCİ CUMHURİYETTE SOSYALİST DÜŞÜNCE

Birinci Cumhuriyet Türkiye'sinde rastlanan sosyalistlik kesin olarak üçüncü enternasyonal sosyalistliğidir. Pek doğaldır ki, bu sosyalistlik mutadis mutandis diğer ülkelerle bir farklılık gösterecektir. Bu fark (Türkiye'nin bir köylü, küçük burjuva ülkesi olması Melâmiliğin yaygın bulunması) ya birikmeden patlamacı, aceleci bir azınlığa dayanarak zorla yönetimi alıcı (kısaca anarşist) ya da metafizikçi olmayı gerektirir.

Nitekim de öyle olmuştur:

Türkiye'de «Kapital»den önce Kapitalin «Anarcho-komunist» açıdan özetlemesi olan G. Deville'in (Haydar Rifat çevirisi), C. Cafiero'nun (Suphi Nuri çevirisi) çe-

virileri çıkmıştır. Yerli inceleme olarak da Selâhi Brizkent'in «Üst İnsan» çalışması...

S. Brizkent, bu incelemesinde gıda alma ve çalışma biçimlerinden ötürü sosyalist dönemin insanının şimdiki insandan fizik yapısı yönünden de ayrılacağını, yeni bir tür insanın belireceğini, fantezi olarak değil, biyolojik olarak ortaya atıyordu.

Benim öjenik, ambiroloji konularında bilgim çok az... Bu itibarla eseri eleştiremem amma, el yordamıyla bunun bir fantazi, bir Con Ahmed işi olduğuna kaniyim.

Yalnız burada, bürokrasının, 1928'e kadar bilimsel sosyalizme gösterdiği sempatiye temas etmek gerekir:

1 — Liselerde, Sorbon üniversitesi Markscı profesörlerinden Hadamard'ın diyalektik materyalist esaslara göre yazdığı geometrinin okunması,

2 — Türk Edebiyatı Tarihi konusunda Barthold'un üniversite'de serbest dersler vermesi..

Bürokrasinin, bilimsel sosyalist alanda yukariki çabalarına paralel, Kerim Sadi'nin, Hikmet Kıvılcımlı'nın broşürlerini, Ahmet Cevat'ın dil çalışmalarını sayabiliriz.

Geçen sayımızda, bilimsel soyalist doğrultudaki çabalara değinmiş, terörcü anarşist doğrultudaki çabalara dokunmamıştık. Şimdi, kısaca anarşist çabalara da değinelim. Ondan sonra da sosyalist düşüncenin gelişimine dönelim:

Birinci Cumhuriyet Türkiye'sinde terörist anarşist hareketler yoktur. Mercanyan çetesi hikâyesi bir tertiptir. Ciddi yönü yoktur.

Anarşist eğilimli benim bildiğim tek kişi: Ziya Hilmidir. Bu da kaçakçılığa itibar etmiş, bir kaçakçı evinde yanmış olarak bulunmuştur. Ziya Hilmi hakkında ileride ayrıca bilgi vereceğiz.

TÜRKİYE'DE ALEVİLİK (I)
ALEVÎLİK

Türkiye'de İslâm tarihiyle, İslâm sosyolojisiyle, İslâm fıkıhıyla... ilgilenmemiş olanlar Alevilikle, ya 1) İmam-ı Ali'nin soyut Allah'ın soyutlaşmış tecessüdü ya da tecellisi, veya 2) İmam-ı Ali'nin Halifeliğini (yani Emirül-müminliğini) Ebubekir'in, Ömer'in, Osman'ın ve Al-i Alî'nin halifeliğini de Emevilerin gasbedişini anlarlar.

Hemen şunu söyleyelim ki, soyut Allah'ın, İmam-ı Ali'de ya ceset şeklinde tecessüt veya yine suret şeklinde tecelli etmesi görüşü Alevîlik değil, Aliullahîlik ile ilgilidir. Bu görüşte olanlar vardır. Fakat biz Alevîler onları Alevî saymayız.

İmam-ı Ali'nin Hilâfetinin gaspedilmesi (Hilâfeti imamet olarak anlamak şartıyla) görüşü doğrudur. Her Âlevî bu kanıdadır. Fakat Âlevî denince akla bu gelmemelidir. Çünkü bu taktirde Âlevîlik bugüne ve geleceğe muzaf bir öğreti olmaktan çıkar, geçmişe ait bir husus, bir tarihi konu olur. Tıpkı tarihte gördüğümüz Bonapartçılarla, Burboncular, Lejitimistler... gibi bir öğreti olur. Oysaki Âlevîlik geçmişe değil şimdiye ve geleceğe ait bir dünya görüşü, bir sosyal öğretidir. Bu itibarla Âlevîliği inceleme, bir arkeolojik çaba değil, bir öğreti incelemesidir.

Âlevilik tevhid ve fıkıh yönünden sünnîlikten ayrılır. Bu durumda sünnîlikle Âlevîliğin tanımlarını yapmak ve bunların ayrıntılarını belirtmek gerekecektir.

SÜNNÎLİK — ALEVÎLİK

Sünnî sözü etimolojik olarak İbranice'den sunna (geniş ve esas yol) sözcüğünden gelir. Genellikle, Peygamber Muhammed'in izinde yürüyenler anlamına terim olarak

kullanılır. Bu taktirde sünnîlik gerçek İslâmlığı, sünnî olmayanlar da sapık islâmlığı temsil etmiş olurlar.

Alevîlik, İmam-ı Âli'nin anladığı anlamdaki islâmlıktır. Bu taktirde şu sorular ortaya çıkar: Peygamber Muhammed'in İslâmlık anlayışıyla, İmam-ı Ali'nin islâmlık anlayışında ayrıntı var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?

Bu sorulara hemen karşılığını verelim: Böyle bir şey yoktur!

Sünnîlik ve Alevîlik Peygamber Muhammed'in ve İmam-ı Ali'nin ölümünden sonra belirtmiştir. Peygamber Muhammed'in ölümünden sonra, İmam-ı Ali'ye tevhid ve fıkıh konularında muhalefet edenler,, bu konuda Muhammed senin gibi değil, şu şekilde tasarrufta bulunmuştur biçiminde, görüşler ortaya atmışlar ve bu suretle Sünnilik ortaya çıkmıştır. Görülüyor ki, gerçekte Alevîlik esas, sünnîlik ondan kopmadır. Bu suretle ilk tabaka sünnîler, Peygamber Muhammed'e yetişmiş, O'nunla görüşmüş, konuşmuş olan, bunları referans olarak veren sahabelerdir. İkinci tabaka sünnîler sahabelere yetmiş, onlarla görüşmüş, konuşmuş olan ve bunları referans olarak veren Tâbiindir. Üçüncü tabakayı Tabiin'e yetişen Tabettabiin, dördüncü tabakayı da Tabettabin'e yetişmiş olan Etbat-tabiin'dir. (İlk sünniler selefiye kolu).

Sahabe veya sahib sözcüğü genel kavramlardır. Fakat terim olarak, sahib genel (sahib-i huruç, sahib-i zaman... gibi), sahabe özel (Peygambere mensup anlamına) kavram olarak kullanılır.

Sünnîlik görülüyor ki, görgüye, işitmeye, kısacası nakle dayanır, akla değil. Alevîlik ise sünnîlikte olduğu gibi, bir İmam-ı Ali'ye yetişmiş, onu görmüş onun tutumunu benimsemiş ve onu uygulamış kişiler, bir de İmam-ı Ali'ye değil de onun koyduğu ilkelere bağlanmış Alevîler vardır. Bu da İslâmlığın rasyonel, aklî bir din olduğunu, bu itibarla akl ile sorunların çözülmesi gerektiği görüşünü

savunan İmam-ı Ali'nin öğretisidir. Gerçekten İslamlık da budur. Doğaldır ki, İmam-ı Ali'nin dediğine bağlanan, fakat yaptığını beğenmeyen kısacası İmam-ı Ali'ye karşı Alevîliği savunan Alevî'ler de vardır. Örneğin İmam-ı Ali'nin Ebubekir'e, Ömer'e... ilh biat etmesi, Sıffin'de hakeme baş vurmayı kabul etmesi... ilh gibi.

İlk sünnîler nasıl sahabe ve tabiin ise, ilk alevîler de kendini islâmlığa vakfetmiş, militan islâmlar yani Ehl-i Soffe, diğer bir deyimle Ehl-i Ehyar (Hayırlı kişiler) idi.

Bu ilk Alevîler, bir tek sofrada (Kâbede kurulan sofrada) yemek yiyen, bir tek koğuşta (Kâbe'deki sofada) yatan, özel evi, mülkü, parası bulunmayan bir dinî ilkel sosyalist hayat yaşayan kişilerdi. Genellikle bunlar Habeşistan'dan, İran'dan... Medine'ye göç edenlerle, azad edilmiş kölelerdi. Ammar, Bilâl, Selman, Ebuzer, İbn-i Mesud... gibi.

Şimdi, nakle dayanan sünnîlikle akla dayanan âlevîlik arasındaki ayrıntıları belirtelim:

SÜNNÎLİK İLE ALEVÎLİK ARASINDAKİ AYRINTILAR

Sünnîlikle, Alevîlik arasındaki ayrıntılar hem ahiret (tevhid), hem de dünya konularında (fıkıh) kendini gösterir. Gerçekte islâmlığa göre dünya ahiretin (MEZRAASI) dır. Kişiler bu mezraada ne ekmişlerse ahirette onu biçeceklerdir. Buna göre, Fıkıh'ın kapsamına tevhid de girmektedir. İlk İslâm Fıkıhını tedvin eden İmam-ı Zeynulabidin'oğlu Zeyd'dir. Bu suretle ilk fıkıh hareketi alevîlerden gelmiştir. Fıkıhda esasları alevîler koymuş, sünnî fıkıh ondan doğmuştur. Esasen fıkıh, nefse olan ve nefsden olanların toplam bilgisi (marifetül nefs maleha vema aleyha) dir. Buna göre, Alevîlik ile sünnîlik arasındaki ayrıntı fıkıhda ve usul-i fıkıhda kendini gösterir.

USUL-İ FIKIH'DA SÜNNÎ ALEVÎ AYIRIMI

Usûl-i fıkıhda, sıralama, sünnîlerde:

1) Kuran, 2) Hadis, 3) Kıyas-ı fukaha, 4) İcma-i ümmet; Alevî fıkıhda ise.

1) Kuran, 2) Hadis, 3) Rey, 4) Akl

Herhangi bir fıkıh konusunda iki farklı çözüm yolu akla gelir:

a) Genelden özele gitme, b) Özelden genele gitme...

Çağdaş hukukta, hukuk konuları özelden genele gidilerek çözülür. Özelde çözüm yoksa, yukarıdaki sıraya göre genele gidilir.

Herhangi bir konuda, bu ilkelere göre çözümde bir çelişki olursa (Meselâ kuran ile hadiste) sünnilere göre Kur'an asıldır. Kur'an'ın muhtelif süreleri arasında bir çelişki olursa, muahhar (sonradan konan) hüküm esastır. Buna karşılık alevîlerde ilkelerde çelişki olursa (Kur'an ve Hadis'de) Kuran asıl değildir. Kur'an ile hadisin iniş tarihleri asldır. Muaahar hükûm hadiste ise hadisteki kuranda ise kurandaki asıldır. Ancak, bu hususların alevîlerde akl ile karşılaştırılması da gerekir. Gerek Kuran ve gerekse hâdis hükmü akl ile çelişkiyorsa o zaman Kuran'ın zahirî anlamı geçersizdir. O hükmün batınî anlamını bulmak gerekir. Örneğin hırsızın elinin kesilmesi gibi... Burada sünnîler somut olarak elinin kesilmesini, alevîler ise hırsızın hırsızlıkla ilişkisinin kesilmesini anlarlar.

FIKIHDA SÜNNİ VE ALEVÎ AYIRIMI

Fıkıh son incelemede mülkiyet ilişkilerine indirgenir. Bu da 1) Mülkiyetin ihrazı, 2) Mülkiyetin istimali, 3) Mülkiyetin ihtikalidir.

Sünnî ve alevî fıkıhı burada ayrılır. Sünni hukukçular, mülkiyetin kişisel olarak ihraz edilebileceğine inanırlar, bunu da res nullius ilkesine dayandırırlar. Alevî hu-

kukçular ise mülkiyetin kişisel olarak ihraz edilemeyeceğine inanırlar ve bunu da res ommnia comun ilkesine dayandırırlar.

İstimal ve intikal-i mülkiyeti, ihraz-ı mülkiyet tayin ettiğine göre, bu konuda da sünni ve alevi fakihler farklı görüştedirler. (Gelecek yazılarımızda alevî hukukunda ihraz-ı mülkiyet, intikal-i mülkiyet (asaba) konularına değineceğiz.)

TÜRKİYE'DE ALEVİLİK (II)
TÜRKİYE'DE ALEVİ SAYISI

Türkiye'de anadan ya da babadan Alevî olanların sayısı, nüfusumuzun yarısından fazladır. Fakat tarihimizin hiçbir döneminde bu durum bellileşmemiştir. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu döneminde imanda Maturîdi'yi, âmalde Hanefî'yi esas almayan öğretiler, özellikle Alevîlik en azından 1517'den, Bektaşilik ise 1826'dan bu yana, yasalar dışı idi. Ancak Osmanlı İmparatorluğunun çöküşünden sonra, TBMM Hükümeti döneminde Alevîlik-Bektaşilik hukukî ve fiilî bir değer kazanmış, Hacı Bektaş Çelebisi Cemaleddin Efendi, TBMM ikinci reisi, Atatürk'ün yardımcısı olmuştur. Bu durum uzun süre devam edememiş, 4 Eylül 1925.de Alevî Cemaati örgütleri dağıtılmış, ve Aleviler daima bir baskı altında oldukları için kendilerini gizlemek zorunda kalmışlardı. İşte bundan ötürü, Türkiye'deki Alevî-Bektaşî gerçek sayısını bilme imkânsızdır. Fakat, ilk yaklaşım olarak Türkiye'de 15 milyon Alevî-Bektaşî vardır diyebiliriz.

TÜRKİYE'DE ALEVÎ-BEKTAŞÎ DAĞILIMI

Türkiye'de İskenderun ile Samsun arası bir doğru çizersek, bu doğrunun sağında kalan imanda Maturîdi'yi, âmelde Hanefî'yi ya da Şafî'yi kabul etmeyenlere Türkmen, Alevî, Kızılbaş denir. Bu doğrunun solunda kalanlara Yörük, Tahtacı, Çepnî, Bektaşî denir.

Genellikle Türkiye'de bulunan Alevîleri öğretileri yönünden çeşitli kollara ayırmak mümkündür. Bu kollar arasında, genellikle organik bağ yoktur. Bugün Türkiye'de birbirinden bağımsız 7 kol Alevî-Bektaşî vardır:

1 — Erdebil Dergâhına bağlı olan Şah Safiyeddin, Şah Cüneyd, Şah Hatayî; Şah Tahmasb... öğretisini Bektaşi öğretisine dönüştürenler. Anadolu'da bunlar Türkmen, ya da başlarına giydikleri takyenin rengine bakarak Kızılbaş denen Alevîlerdir.

Bunların dini cemaat reisleri dede olarak anılır.

2 — Pirevi dergâhına bağlı olan Bektaşi olarak anılan Alevîler. Bunlar da kendi aralarında ikiye ayrılırlar:

a) Dedeler ya da Kaçarlar kolu,

b) Çelebiler ya da Vekilciler, Dönük'ler, Pusutlar kolu.

Hemen şunu da hatırlatalım ki, Erdebilî Dede'lerle Pirevî Dedekânları arasında bağlantı yoktur. Erdebilî dedeler, evlenirler, aile kurarlar. Secereleri yani geldikleri bel bellidir. Dedelik babadan oğula geçer. Silsileleri yani geldikleri yol bel yoludur. Pirevî Dedeleri ise evlenmezler, aile kurmazlar. Bu itibarla bunlarda şecere yoktur. Bel bağı, şecereleri söz konusu olmaz, yol bağları yani silsileleri olur. Pek tabiîdir ki, Pirevi Dedeliği dedenin ölümünden sonra seçimle ya da vasiyet yoluyla yeni dede tayin edilir.

3 — Kerbelâ dergâhına bağlı olanlar

4 — Dimetoka'da Seyyit Ali Sultan ya da Timurtaş Sultan Dergâhına bağlı olanlar. Genellikle Trakya Alevîleri bu koldandır.

5 — Mısır'da Kaygusuz Sultan dergâhına bağlı olanlar

6 — Nusayrîler

7 — Yezidîler (daha doğrusu yezdîler) yezdîler kendilerini Alevî saymazlar. Aleviler de onları Alevî kabul et-

mezler. Bundan ötürü biz de bunları Aleviler arasında incelemeyeceğiz.

Pirevi Silsilesi :

1 - Hacı Bektaş
2 - Seyyid Ali Timurtaş

3 - Resul Bali — 4 - Mürsel Bali

6 - Kalender Çelebi — 5 - Balin Sultan

8 - Yusuf Bali — 7 - İskender Çelebi

10 - Resul Bali — 9 - Bektaş Çelebi — 11 - Mürsel Çelebi

12 - Hasan Çelebi — 13 - Bektaş Çelebi — 14 - Kasım Çelebi
15 - Yusuf Çelebi

17 - Hüseyin Çelebi — 16 - Zülfikâr Çelebi
19 - Elvan Çelebi — 18 - Şehit Abdulkadir Çelebi

21 - Feyzullah Çelebi — 20 - Murtaza Ali Çelebi

22 - Bektaş Çelebi — 23 - Abdüllatif Çelebi
24 - Şehit Feyzullah.

25 - Mehmet Hamdullah — 26 - Velieddin Çelebi

28 - Feyzullah — 27 - Ali Celaleddin

29 - Ahmet Cemaleddin Çelebi

30 - Velieddin Çelebi

Türkiye'de Alevî çoğunluğunu Erdebilîi'ler teşkil eder. Ancak, Kuyucu Murat Paşa'nın bunları kılıçtan geçirdik-

ten sonra bunları çoğu Pirevi'ne bağlanmışlar, Bektaşi olmuşlar, ancak dağ köyleri Erdebilî kalmışlardır. Bektaşiler de Hacı Bektaş'ı sünnîleştirmek için Lokman Perende yoluyla Ahmet Yesevî'ye bağlayan bir silsile uydurmuşlardı. Bu suretle Bektaşilik'de bir Sünni köke bağlanmış oluyordu. Bu silsile uydurma idi. Zira Pir Hüngâr İmam-ı Ali seceresinden olduğuna göre silsilesi de (12) İmama bağlanması gerekir. Malumdur ki, Sünnî Ahmet Yesevî, koyu Sünni Bahaeddin Nakşibendi silsilesinin ilk halkasıdır, yoksa Bektaşiliğin değil.

1826'da Yeniçeriliğin ilgası döneminde, Alevi-Bektaşi dergâhları yıkılmış Bektaşi büyükleri öldürülmüş, Bektaşilik yasalar-dışı ilân edilmişti. Bu dönemde Bektaşilikle Nakşibendîliğin karışımı yeni bir kol, Tarik-i Nazenin, belirdi.

1839 Gülhani Hatt-ı Humanyunu ile 1826'yasakları kalkmış, Tarik-i Nazenin ortadan kalkmış, ya da zayıflamış, Bektaşilik eski şeklini almıştır.

İttihad ve Terakki Erdebilileri Pirevi'ne bağlamağa kalkmış, ve (Doğu Anadolu'da ovalardaki Erdebilliler, Pirevi'ne bağlanmışlardı.) aynı zamanda (Çelebiler kolu kendisi için ilerde tehlike olabilir düşüncesiyle) Çelebiler-Dedeler çatışmasını yaratmıştı. Şimdi çok kısa bir şekilde Çelebiler'e göre Pirevi hilâfetini açıklayacak, gelecek sayımızda da bunun tarihi gerçek durumunu belirteceğiz:

Bu tablodaki hilâfet numaraları Çelebi'lere göredir. Bu tablonun (6 ile 30) numaraları arası hilâfet doğrudur. Kalender Çelebi'nin Mürsel Baba'ya bağlanışı, Kalender Çelebinin Balim Sultanın kardeşi oluşu şüphelidir.

Tabloda 24 numarada görülen Şehit Feyzullah, Yeniçeri Ocağının lâğvı sırasında şehit olmuştur. 1826-1839 döneminde, 25 noda gösterilen Mehmet Hamdullah. Bektaşiliği Nakşilikle mezcederek ortaya bir Nakşî-Bektaşilik (Sünnilik), ya da Bektaşî-Nakşilik (Melâmîlik) atmıştı.

Nakşî-Bektaşilik yani Tarik-i Nazenin 1839'da ortadan kalkmış,buna karşılık Nakşî-i Melâmilik Türkiye'nin politikasında çok etken olmuştur. Hemen şurasını da söyleyelim ki, bu Nakşî-i Melâmilik ile Pirevi'nin ilişkisi yoktur. Bunu yeniden kuran, geliştiren Muhammet Nur-al-Arabî'dir. Merkez de Manastırdır. Prens Sabahattin'in babası Damad Mahmud Paşa, Miralay Sadık Bey, Cemal Gürsel'in Genel Sekreteri Nasır Zeytinoğlu'nun babası Zeytinzade Remzi, Atatürk'ün Genel Müfettiş olarak Anadolu'ya gönderilmesini sağlayan Mehmet Ali, Necmettin Erbakan. Fer-Bozbeyli, Mehmet Turgut.....Nakşî'i Melâmî idiler.

Nüfuz bakımından Ailevî Bektaşi bölüşümü şöyle özetlenebilir:

1 — Trakya bölgesi Alevîleri Dimetoka dergâhına

2 — Batı Anadolu Alevîleri, büyük şehirlerde oturanlar Pirevine, köy ve dağ Alevîleri mahalli dedelere,

3 — Orta Anadolu çoğunluğu Pirevi Çelebiler koluna azlığı da mahalli dedelere,

4 — Güney Batı Anadolu çoğunluğu Nusayrîlerin etkisindedir.

5 — Kuzey Doğu Anadolu'da şehir merkezleri Pirevine, Köyler ise Erdebilidir.

***

Bugün dünya da üç Alevî Merkezi vardır:

1 — Arnavutluk,

2 — Mısır,

3 — Suriye

Bunlardan Arnavutluktaki ve şimdi de Suriyedeki ve Mısırdaki Bektaşi Dergâhları sosyalistlerdir. Esasen Bektaşi Mülkiyet ilişkisi, Hadım-al-Fukara'lık, kenz'lik, Melelik, Muarriflik, Ribat'lık, Melâmi'lik ilkel bir sosyalistlikten başka bir şey değildir. Bundan ötürü dünyanın her yerinde, ve tarihin her döneminde Bektaşiler-Alevîler ileri hareketlerin öncülüğünü yapmışlardır. Hiç tereddüdsüz şunu diyebiliriz: her Alevi sosyalisttir.

DOĞUANADOLU'DA TÜRKLER

Türkler'in kütle hâlinde Anadolu'ya gelmeleri ve yerleşmeleri XI. yüzyıla rastlar. X. yüzyılda büyük kütleler halinde Anadolu'yu işgal eden bu Türkler Türkmen Türkleriydiler. Genellikle Türkler bereketli toprakları, su kenarlarını işgal etmişler, orada oturanlar dağ yamaçlarına, dağ yamaçlarında bulunanlar da dağ tepelerine sığınmışlardır.

Genellikle Doğu Andolu'nun ovalarında Türkler (Türkmenler), yamaçlarda Ermeniler, yaylarında Kürtler yerleşmiştir. Ancak bizim bu mütaleamıza göre, bu durumun XI. yüzyıldan sonra olması gerekir. Halbuki Xenephon'un «Kırkbinlerin Ricatı» na göre, Karduklar (Kürtler'in ceddi) o dönemlerde de dağ başlarında yaşamakta idiler. Oysa uygun hayat şartlarının olmadığı yerlere insanlar ancak bir zaruretle giderler. O halde Karduk'ların bu durumunu, Asur, Babil, Pers... ilh çatışmalarının bir ürünü olarak mütaleada isabet olacağı kanısındayız. (1)

Türkler'in Anadolu'ya ikinci büyük göçü XIII. yüzyıldadır. Bu Türkler Oğuz (Guz) Türkleriydi.

Doğu Anadolu'ya yerleşen gerek Türkmen ve gerekse Oğuz Türklerinin sosyal hayatları ve çevreleriyle olan özümlemeleri hakkında elimizde fazla bir materyal yok... Ancak, Dedekorkut ve benzeri Oğuznamelerdeki tasvirlerden o dönem hakkında bazı bilgiler edinmekteyiz. Oğuznamelerdeki olay kahramanları, genellikle, fakir aile çocuklarıdır. Ağanın, beyin, keşişin kızına âşık olur, asaletten yoksunluğu dolayısıyla kovulur, aşkı reddedilir... O da yurdunu terkeder. Kaybolur. İzi bilinmez. Nihayet iyi imkânlara sahip olur. Kovulduğu yerden iltifatlar görür... ilh,. Genellikle şunu anlıyoruz ki, Doğu Anadolu'ya yerleşen Türkmenler de, Oğuz'lar da Suriye'ye, Mısır'a gidip servet sahibi olmaktadırlar. Ve dönüşte ülkelerinde egemenlik kurmaktadırlar. Fakat genellikle Doğu Anadolu'ya

yerleşen Türkler'in mühim bir kısmı, oranın yerli ve dağlı müslüman halkıyla kaynaşmışlardır. Örneğin, bir Türkmen beyi olan Alhas'ın, Karahan'ın torunları, şimdi tamamiyle Kürttür. Hattâ Kürtleşmiş Türkmen aileler arasında Kürtçülere bile rastlanır. (Pek doğaldır ki, burada söz konusu edilen Kürtçülük, Kürt halkçılığı anlamında değil, Kürt Nasyonalistliği, Kürt Separatistliği anlamına kullanılmıştır.)

DOĞU ANADOLU VE ERMENİLER

Doğu Anadolu'ya, genellikle, islâm dünyası Ermeniye, Batı dünyası da Armenia der. Halbuki Ermeniler biri Van ve Rumiye gölünün kuzeyinde (Ani)de Büyük Ermenistan, diğeri Adana-Maraş cevrelerinde Küçük Ermenistan'da tarihin bir döneminde çoğunlukta idiler. Fakat tarihin hiçbir döneminde Dicle ve Fırat nehirleri arasındaki alanda Ermeniler çoğunluk olamamışlardı. O halde buraya neden Ermenistan denmiştir?

Araplar. Anadolu'yu işgal ettikleri dönemde, sınır yerlerde, uç beylikleri, sugurluklar kurmuşlardı. Genellikle Fırat nehri kenarlarında, Ermenilerden sugurluklar kurmağı uygun görmüşlerdi. Bu sugurluklara (Sugur-ı Ermeniyye) adını takmışlar, Dicle ile Fırat arasında da Ermenistan demişlerdi. Diclenin daha doğusunda olan mıntıkaya da Kürdistan adını koymuşlardı. (Yani, Şimdiki Luristan çevresinde)...

Doğu Anadolu'ya Batılılar Arap tarihçilerinin deyimlerini benimseyerek Ermenistan, Osmanlı Türkleri ise Kürdistan demişlerdi.

Osmanlı Türkleri, Kürtlerle tarih boyunca tam bir birlik ve beraberlik halinde idiler. Tam ve kesin olarak kardeş millet karakteri kazanmışlardı.

TARİHTE OSMANLI — KÜRT KARDEŞLİĞİ VE BUNUN KÖKENİ

Türkmen boylarına Erdebilî (Kızılbaşlar) 'ler hâkim olana kadar, Doğu Anadolu'da Türkmen-Kürt ihtilâfı

yoktu. Ancak Türkmen boylarına Erdebilî'ler (Kızılbaşlar) hakim olunca, diğer bir deyimle, o döneme kadar hakim olan feodal mülkiyet ilişkileri Ribat mülkiyeti ilişkisine dönünce işler değişti. Kürt beyleri Erdebilî'lere karşı harekete geçtiler. Kürt beyleri, İdris-i Bitlisî yoluyla Yavuz Sultan Selim'e, mevcut mülkiyet ilişkileri mahfuz kalma şartıyla, Erdebilî'lere savaş açması halinde emrinde dövüşeceklerini bildirdiler. Yavuz da bu teklifi kabul etti. Tarihte Çaldıran seferi diye anılan harp, işte bu Osmanlı - Kürt cephesinin Erdebilî'lere karşı savaşıdır. Bu savaşta Erdebilî'ler yenildiler. Bu suretle Doğu Anadolu'da kurulan Ribat mülkiyeti (ilkel sosyalist mülkiyet) ortadan kalktı. (2) Doğu Anadolu'da bir büyük özel mülkiyet (Arazi-i memlüke) teşekkül etti.

Hemen şunu söyleyelim ki, Doğu'da kurulan bu özel mülkiyet statüsü sonunda Kürt beyleri daima Osmanlı padişahlarıyla beraber hareket etmişler, Kürt halkını ve Ermeni burjuvalarını ezmişlerdir.

Kürt-Osmanlı aristokrasisisinde görülen bu kardeşlik, Kürt burjuvazisinin teşekkülü ve Türk burjuvazisinin Osmanlı din aristokrasisinden ayrılışına (Hilâfetin ilgasına) değin devam etmiştir. Türk-kürt burjuvaları arası ihtilâf, Türk ve Kürt halklarında sınıf bilincinin gelişmesi oranında ortadan kalkacak, emperyalizmin tasfiyesi ve sosyalizmin kurulmasıyla, uluslar arası çekilişi yok olacaktır.

---

(1) Kürtlerin islâm'dan sonraki durumlarını Şerefnâme'den, sonraki durumlarını ise Osmanlı tarihlerinden derleyip dergimizin ileriki sayılarında yayınlayacağız.

(2) Erbedilî mülkiyetine girmektense, Osmanlı aristokrasisiyle anlaşmayı tercih eden Kürt emirleri şunlardır:

— Hasan-keyfa hakimi: Halit Eyyübi, Sason hakimi: Ali Bey, Nevman Hakimi: Abdül Bey,

— Bitlis Emiri: Şerefeddin Han, Zerki aşireti reisi: Ahmet Bey,

— Hizan Emiri: Emir Davut, Merdasi Aşireti reisi: Kasım Bey, Mardin Hakimi: Cemşid Bey, Soran Hakimi: Seyyid Bey, Ahdamar Hakimi: Melek Bey

İşte Doğu'da göze çarpan ve Türkiye'nin hiçbir yerinde mevcut olmayan Latifundiya, majora mülkiyeti bu 1517 anlaşmasının ürünüdür.